

LEFAPHA LA THUTO LA GAUTENG

HLAHLobo YA MAKGAOLAKGANG

SESOTHO PUO YA TLATSETSO
BOEMO BO PHAHAMENG
(Pampiri ya Bobedi)

 POSSIBLE ANSWERS OCT / NOV 2006

KAROLO YA A
THOTHOKISO

POTSO 1

Tlhaka ya Basotho – P.T.P.K. Maboea

1.1	Mahlohonolo mosebetsing wa hae wa ho ithuta a tswang ho ba habo ba falletseng.	(2)
1.2	O tlisitse lesedi la thuto ho batho ba habo. A hohela ba bang hore le bona ba batle thuto. A ngola dibuka.	(4)
1.3	Modumo "B" o phetaphetwa ha ngata moleng o le mong.	(2)
1.4	Tshwantshiso, Moleleki o tshwantshwa le Tau.	(2)
1.5	Basotho/Batho batsho	(2)
1.6	Thuto e be sebetsa sa ho hapa/hlola dira	(2)
1.7	"pheong" e ba "Sepheong"	(2)
1.8		
1.8.1	12, le 14	
1.8.2	mela 8 le 9
Mola 12
Mola 14	
1.8.3	Mola 13	(6)
1.9	Ho tlisa lesedi la thuto bathong ho tshwana le ha o leleka lefifi.	(2)
1.10	Ke hore mosebetsi wa hae o makgethe wa ho bopa dintho ka nepo.	(2)
1.11	Letswelli / Enjambamente.	(2)
1.12	Anastrofi	(2)

- 1.13 Kgefutsohare / Sejura (2)
- 1.14 Phetapheto ya mantswe (2)
- 1.15 Bophelo le diketso tsa mehleng ya jwale di fapane hole le tsa mehleng ya kgale. (4)
- 1.16 Selema se fitileng (2)

MATSHWAO A KAROLO YA A: [40]**KAROLO YA B
TSHWANTSHISO****POTSO 2****Leru le Lefubedu – T.W.D. Mohapi**

- 2.1 Ka ho ngolla Sir George a kopa kgotso a ba a tshepisa hore o tla leka ka matla ohle ho thibela setjhaba ho utswa. (2)
- 2.2 Ke ha manyesemane a ne a batla hore moedi pakeng tsa bona le Lesotho o fetolwe. Basotho bona ba ipelaetsa ka hore lefatshe la bona le a fokotseha le hore ba hloka ho tsamaya ka bolokolohi naheng ya bona. (4)
- 2.3 Casalis
Mathata a Moshweshwe a bakilwe ke ho tsamaya ha Casalis a kgutlela ha habo. A iphumana a setse a le mong a hloka moeletsu le motho ya mo thusang ho bala le ho ngolla ba direng.
- Dingaka
Dingaka di mo fetohetse ka ha di tletleba ka setswalle sa hae le baruti ba nyatsang meetlo le mekgwa ya Basotho.
- Marenana
A lahlehetswe ke tshepo ka baka la ditumellano tsa morena le manyesemane le tlala le dintwa tse qetang setjhaba.
Ba hlanohetse morena.
- Majara
Majara e leng mora wa hae wa ho qetela o mo furaletse o falletse naheng ya hae. Ba bang ba bana ba hae ba etsa ditherisano le marenana ho mo tlosa setulong. 2x4=(8)
- 2.4 Ka ho mo mamela ha a bua. (2)
- 2.5 Tjhe, O tsebile ho etsa ditherisano tsa ho hlasela manyesemane le bara ba Moshweshwe ntle le tumelo ya morena. (3)
- 2.6 E ne e le moeletsu wa Moshweshwe ya ileng a boloka lekunutu la kopo ya kgotso ho mofumahadi. E bile mongodi le mmadi wa melaetsa e pakeng tsa Basotho le ba direng. (4)

- 2.7 Di ne di se molaong di sa tlamelle. (2)
- 2.8 Basotho ba ne ba sebedisa majwe, athe ba direng ba sebedisa dithunya. (2)
- 2.9 Pretorius e ne e le mmusisi wa Maburu (2)
- 2.10 Ha a na le Moshweshwe o mo eletsa ka hore a saene le boPretorius hore kgotso e be teng naheng ya Lesotho, ha a na le manyesemane le boRapolasi o tshepisa ho buisana le Moshweshwe, o ba tshepisa naha. (2)
- 2.11 Setjhaba se ne se tla ngongoreha se re o rekisa naha ya sona. (2)
- 2.12 O re ntwala e tisa tshotleho setjhabeng le hore kgotso e hahwa ka dipuisano le mamello. (4)
- 2.13 Moshweshwe o ile a kopa Engelane hore e mo sireletse. (2)
- 2.14 Ho hasa lentswe la modimo. (1)

MATSHWAO A KAROLO YA B: [40]

KAROLO YA C PADI

POTSO 3

Mehaladitwe ha e eketheha – T. Mafata

- 3.1 Sebui se tswile kotsi tse mpe haholo ha se ne se wela selomong nakong eo se neng se ile tsoma marabe. (3)
- 3.2 Se batla hore bana ba hodiwe ba rutwa tse molemo boleng ba bona. Ba hlomphe setso le melao ya sona. (3)
- 3.3 Ba ne ba thusana ha ho na le mathata jwalo ka ha ba ile ba tswa letsholo ho ya batla Mafikeng dilomong. Ba na le tataiso kgodisong ya bana jwalo ka tsela eo ba rutang bana mesebetsi ya setso. Ha ba dumelle bana ba etsang dintho tse mpe pela batho ba baholo. (4)
- 3.4 O lekile ho phethisa tshepiso ya hae. A kgothaletsa bana ho ya sekolong le ho ba tshehetsa ho phethisa kaloso ya mehlape. Feela a hlolwa ke Kgama ya ileng a inkela tsela ya hae, ha Theko yena a ile a mamela molao. (4)
- 3.5
- 3.5.1 Thuto
O ne a e nyatsa ka baka la mekgwa eo barutehi ba itshwereng ka yona ba sa mamele le ho hlompha melao ya setso. (2)
- 3.5.2 Setso
O ne a kgolwa hore se ruta banna boitshwaro, tlhompho le boikarabelo. (2)

- 3.5.3 Banana
O ne a re banana ba tshwanetse ho rutwa mesebetsi ya lelapa e seng ho kengwa sekolo. (2)
- 3.6 Mafikeng o tswile kotsi e ileng ya mmolaya ka baka la meharo ya ho ya tsoma marabe tulong e kotsi hore a tle a rekise mafura a yona a nto fumana kgomo. (2)
- 3.7 Mofu o ne a apeswa letlalo la kgomo e mo felehetsang ha ba kajeno ba kengwa mabokoseng / makaseng.
- O tshwariswa peo le dibetsa tseo a tlang ho di sebedisa moo a yang teng.
 - Matsatsing a kajeno tsena ha di etswe
 - O kotsomatswa a shebe botjhabela ka phaposing e lehlakoreng la lebitla. Kajeno o robatswa lekaseng a shebile hodimo a theolelwe tlase lebitleng (Tse pedi feela) (4)
- 3.8 Maikutlo a hae a ne a ferekane ke taba ya hore Theko a bolotswe. Sena sa etsa hore thaka tsa hae di mo kgetholle. A tepella a hloka tjheseho ya sekolo. (2)
- 3.9 Sentebaleng.
Diketso le boitshwaro ba Sentebaleng ha se tse lebalehang ha bonolo ho ba kopaneng le yena. Ketso tsa hae di latela lebitso la hae. (3)
- Dibakiso
O bakisa bohle ba kgahlanong le yena. Ha a fetohela maikemisetso a hae a ho ratana le Kgama le ha banana le baahi ba Mohlakeng ba leka ho mo kgelosa le ho mo nyahamisa. (3)
- 3.10 Ba kgothaletsa bana ho tlohela meetlo le mekgwa ya bophelo ba Basotho. Ba sebedisa mabitso a bokreste ba tlohetse a bona a tswalo (2)
- 3.11 Ba lekile ho buisana le Kgama jwalo ka batswadi, ba mmontsha bohlokwa ba thuto le ho mo kgothaletsa ho tlohela masawana a marato. (2)
- 3.12 - Diaparo tsa Sentebaleng tse neng di nyatseha setjhabeng ke tse dumelletsweng matsatsing a kajeno. Di tlisa mathata a boitshwaro bo bobele le ho betwa ha banana.
- Ho ratana le bontate ke tlwaelo ho bana ba kajeno. Sena se tlesitse boitshwaro bo hlephileng, bo hlokanang tlhompho, ho rekisa mmele le tse ding tse ngata. Ba thuba malapa. (2)

MATSHWAO A KAROLO YA C: [40]

KAROLO YA D
DITSHOMO LE TSA SETSO

POTSO 4

Bokgeleke ba Basotho – R. Moeketsi

- 4.1 ke bo-Nkgono, Mantsibuya. (4)
- 4.2 (i) Ho ba ruta ditaba tsa setso tsa setjhaba sa Basotho.
(ii) Ho ba ruta ho mamedisa ka tsebe tse lethwethwe.
(iii) Ho tlosa bodutu le ho bopa setswalle. (6)
- 4.3
4.3.1 A
4.3.2 B
4.3.3 D
4.3.4 E
4.3.5 C 2x5=(10)
- 4.4 4.4.1 Ho ikgantsha. (1)
4.4.2 Ho ja masapo a hlooho / ho ja hlooho. (1)
4.4.3 Ho shwa pelo. (1)
4.4.4 Ho shwa moqhobollo. (1)
4.4.5 Ho fela seolo. (1)
- 4.5
4.5.1 Ho ithorisa, ba itshwantsha le diphoofolo tse matla kapa bahale ba itseng (1)
4.5.2 Ho ba le boikarabelo mosebetsing oo o lebelletsweng ho o phetha. (1)
4.5.3 (a) Ditswejjane – ke banana ha ba sa le mophatong. (2)
(b) Mathisa – ke banana ba sa bollang. (2)
(c) Bale – ke banana ha ba kgutla mophatong ba tenne dibeto ba le letsoku. (2)
4.5.4 - Ho kobisa ba nyefolang meetlo ya Sesotho.
- Ho tsebisa bamamedi ka nalana ya bophelo ba seroki jwalo ka ditshotleho (Kgetha e le nngwe feela) (2)
- 4.6 Ho botsa ho hong ka tsela ya pherekanyo. Se hlalosang se patilweng kapa se potetseng. (1)

4.7

4.7.1 Tshilo, ha mosadi a sila.

4.7.2 Phate le lehodimo le lefatshe. (4)

MATSHWAO A KAROLO YA D: [40]**KAROLO YA E
MOQOQO****POTSO 5*****Pelong ya ka – S.M. Mofokeng*****Qotso A**

5.1 Ke ho tlwaela ntho e itseng. (2)

5.2 Monnamoholo o bontsha lerato le matla ho mofumahadi wa hae ka ho rorisa bottle ba hae botjheng ba bona. Le ho re hlahisetsa boitshwaro ba hae ba ho sokodisa bahlankana ba neng ba mo fereha. Tsena di tsosa lebonyo le matla le kgotsofalo ho mofumahadi wa hae. (3)

5.3 Ke ha a qoqa ka metswalle ya bona e seng e ile boyabatho. (2)

5.4 Ke hobane ya setseng o ba mahlomoleng a ho hopola ya fetileng. O tla hloka ya mojarisang mathata le ho mo qoqisa. (2)

5.5 Banyalani ba hloka mamello, lerato le tlhompho. Ha ba tshepane. Ba bang ba nyalwa ka morero wa ho phela ha monate. Jwale ha tsena di sa phethahala ba a hlalana. (3)

5.6 Ha ho buuwa ka bona ba seka meokgo ho bontshang tlholohelo le ho se kgotsofale. (2)

5.7 - Ho ba fa lerato, tlhokomelo le mamello bofokoding ba bona ba boqheku.
 - Ho ba thusa ho phetha tseo ba sa kgoneng ho di etsa.
 - Ho ba hlokomela ha ba kula le ha ba hloka tse itseng. (6)

- 5.8 Motho o fumana sebaka sa ho mamella mahloko a mo tshwereng ha a le mong.
A bone a furalletswe a sa tshwanele ho kopana le batho ba bang. (4)
- 5.9 O kgona ho itlahlola o lekole metsamao ya hao. O bona bofokodi ba hao le diphoso tseo o di entseng bophelong. O mamela letswalo la hao o bone moo o kgelohileng teng. O be haufi le Mmopi wa hao. (6)
- 5.10 Ke seipone hobane o kgona ho bona tse etsahalang ho lona jwalo ka meferefere. Ha ho se kgotso le wena ha o thabe. Tsena di etsa hore o itekole o batle kgotso pelong ya hao. (2)
- 5.11 Ke ho ba mong a lokisetse moya wa hae leeto leo a le lebileng. (2)
- 5.12 Ho mo fa lerato le tlhokomelo e tla etsa hore a phomole ka ntle le ho ngongoreha. Ho bebofatsa mahloko a mo tshwereng. (4)
- 5.13 Kgotso ya nnete e pelong ya motho mme eo a ke keng a e fumana ha a sa tsebe bodutu. (2)

MATSHWAO A KAROLO YA E: [40]

MATSHWAO KAOFELA: 80